

Adabakiak

riak, Kuraia...) eta Urbietaren herrikidea izan zen egitasmoaren koordinatzaile eta soinu teknikaria. Atzo albisteak ezustean harrapatu zuen, eta hala idatzi zuen bere Facebookeko horman: «Azken unerarte sortzen ibili den musikari handia joan zaigu...baina bere izpirituek eta musikak oraindik gure artean jarraituko dute, betirako! Aupa Manolo, ikusi arte». Sustatzaileek adierazi zuten 1990ean Mikel Laboaren omenez egindako *Txerokee* diskoa izan zutela erreferentzia modura, izan ere, hark bezala, Urbietak belaunaldi gazteagoen oroimenean arrastoa utzi baitu bere kantuekin, eta jakin baitzuen musikari gazteagoekin harremanak erein eta sendotzen.

Jaioterrian ere izan zituen omenaldiak azken hilabeteotan. 2014ko azaroan, 80 urte bete zituen egunean, omenaldia egin zioten herrian. Zarauzko abesbatzak kontzertua eskaini zion. «Haurrentzat egindako lana ezaguna bada ere, helduentzat ere abesti asko konposatu zituen. Alderdi hori herritarren artean ezezagunagoa da, eta horri indarra eman nahi diogu», azaldu zuen Jaione Eskudero Zarautz Abesbatzako zuzendariak orduko hartan. Hilabete batzuk lehenago, apirilean, Zarauzko Salvatore Mitxelena Ikastolaren omenaldia jaso zuen. Omenaldian, 1972 izeneko antzezlanaren egindako zuten, Urbietaren ikasle ohi eta semeetako batek. 1972ko ikasgela bat irudikatu zuten, eta Urbietaren irakasle zuteneko pasarte bat antzeztu zuten.

Aurrez, beste sari batzuk ere jaso zituen. 1996an, Zarauzko Kultur Merezimenduaren domina eman zioten; 2007an Anton Abadia sari eman zion Gipuzkoako Diputazioak. Bai Gipuzkoako Aldundiak, bai Zarauzko Udalak eta bai Eusko Jaurlaritzak ohar bana plazaratu zuten atzo Urbietaren figura eta lana goratuz.

Jaioterriko gazi-gozoek

Gauzak ez zituen, ordea, beti hain gozo izan bere jaioterrian. Ikastolako lehen irakasleetako bat izan zen, baina hango egonaldia ez zuen nahi bezain ongi amaitu. Euskadiko Kutzako zuzendari zela, dena utzi eta Erromara joan zen irakasle titulua ateratzera, ikastolan irakasle has-teko. Aurrez Filosofian lizentziatu zen (Valentzia, Herrialde Katalanak), eta musika ikasketak egin zituen Gasteiz, Donostia, Bordele, Budapest eta Strasburgon. «Nire semeei beste heziketa bat emateko hartu nuen irakasle hasteko erabakia», kontatu zuen 2002an *Argia*-ri emandako elkarrizketan; eta jarraitu zuen: «Konturatu nintzen umeak gustura

Haurren amets fabrikatzaile

Umetan musika jaso zuen; edo iritsi zitzaion behintzat. Eta indarrak irauin dion artean musika eman du. Eman die haurrei. Eta haiei emanez baita gainerakoei ere; haur haiek heldu bihurtu baitira, edo, bestela, haurrekin batera helduek ere entzuten baitituzte kantuok. Zein euskaldunen belarrietara ez zen iritsiko, aldez edo moldez, *Jon Braun, Txiki txiki txikia* edo *Jolasean nenbilen* —batzuk aipatzearren— kantuen oihartzunik, doinu eta hitzik. Kantuz kantu sortu eta zabaldu zuen kantutegi oso bat; haurren ametsak fabrikatu zituen, eta iruditeria oso bat ehundu zuen. Atzo hil zen Imanol Urbietta musikari, musika irakasle eta pedagogo (Zarautz, Gipuzkoa, 1934ko martxoaren 10a-2016ko irailaren 28a), jaioterrian, 83 urte zituela.

Haur asko hezi eta hazi dira haren kantuekin azken hamarkadetan, eta herritar askoren soinu banda osatzen dute hark sortutako abestiek. Imanol Urbietak egindako lana ezaguna eta aitortua izan da Euskal Herri osoan zehar; sarri gertatu ohi den moduan, bizitzaren azken urteetan iritsi zitzaion, batez ere, aitortza hori. Azken urteetan, omenaldiak handik eta hemendik iritsi zitzaizkion. 2010eko abenduaren 5ean Argizaiola saria eman zioten Durangoko Azokan «umeen euskarazko kantutegiari egindako ekarpenagatik». 2013an, berriz, haren omenezko diskoa ondu zuten Euskal Herriko 14 musikari garaikidek, Urbietaren beraren kantuen bertsio edo moldaketak eginez. Diskoari *Bakarrik eta Libre. Imanol Urbietaren kantak* izenburua jarri zioten haren kantu bati keinu eginez. Eñaut Elorrietak, Mursegok, Anarik, Pettik, Split 77k, Aiora Renteriak, Joseba Irazokik, Pariak Baik, Su Ta Garrek, Fermin Muguruzak, Matxurak, Lou Topetek, Audiencek, Makala Jazz Funk Bandek, Pirritx, Porrotx eta Marimotosek, eta Andoni Egañak —azken horrek kantu propioa sortuz— parte hartu zuten Zarauzko Udalak bultzaturiko eta Elkarrek argitaraturiko lan horretan. Mikel Kazalis musikaria (Anestesia, Negu Go-

edukitzeko kantua oso garrantzitsua zela. Geografia, eta bestelako irakasgaiak ere kantuen bidez ematen nituen. Nire irakasteko modua ez zen konbentzionala, eta aztoratu egiten nuen ikastolako sistema... Haurrak zerbait ikasi nahi badu, lehenengo bizi eta esperimintatu egin behar du, eta gero azalpena bilatu. Nik intuizioz erabiltzen nuen pedagogia propioa, ongi edo gaizki ari nintzen jakin gabe. Geroago etorri ziren teoriak». Ikastola utzi behar izan zuen —«bidali egin ninduten»—, eta bere bizitzako «unerik latzena» bizi izan zuen: «Zarautzen neukan lagunartea, koroa dena galdu nuen». Baina, ez zuen etsi herrian bere lekua, bere bizimoldea topatu artean. «Neure herrian bitzta berregituratzeko, kontserbatorioa sortu nuen», adierazi zuen elkarrizketa horretan. Zarautzen musika eskola bat sortu zuen (1970), Hernanin beste bat (1978) eta Donostian beste bat: Xirula Mirula, egun ere lanean ari dena.

Musikak haurren heziketan duen garrantziaz jabetuta ikerketa asko egin zituen. Pedagogia arloko liburu eta disko asko eman zituen argitarara. Orotara, 60 diskotik gora kaleratu zuen, haur nahiz helduentzat. Haur kantarien mugimendua sortu zuen Zarautzen: haurrak kantuan eta ipuinak kontatzen jarri zituen; herriz herri ibili ziren, eta haurrentzat euskaraz egindako lehen diskoa ere grabatu zuen: *Haur Kantariak*, 1967an.

Musika bizitzarako tresnatzat hartzen zuen, ez helburutzat, eta, horregatik, haurrak zituen beti gogoan. Haientzat zuen denbora, haientzat jakituria eta maitasuna. «Nik bizitza maite dut eta hori ez dezaket ukatu, eta hor inportantea haurra da. Niri esperientzia inguruak eman dit, eta batere lotsarik gabe esan dut, urteak pasa dira eta azkenean konturatu naiz, nahi gabe ere, esperientzia handiena txikitakoa izan dela, amarena. Konturatu naiz, musika zerbait bada haurrentzat, hasera batean terapia hutsa dela», adierazi zuen 1989ko beste elkarrizketa batean. Psikomotrizitatea musikaren laguntzaz lantzeko ikerketak eta saioak ere egin zituen; 1989an, Zairen musika etnikoari buruzko ikerketak egin zituen. Hala, haurrentzako kantak, eskoletan musika egiteko bideoak, musika irakasteko metodoak eta abar egin zituen.

Izan ere, Urbietak berak haur zela izan zuen musikarekiko mira, lehen esperientzia. «Zarauzko plazan jaioa naiz, eta kioskoa pauso batzuetara neukan. Han jotzen zen musika oso atsegina zitzaidan. Harekin esnatuko zitzaidan niri barruan neukan jenio txikia. 8 urterekin txistua jotzen nuen, eta pianoa jotzen ere gazterik hasi nintzen. Gero,

solfeoa ikasten hasia nintzela, bandako zuzendaria konturatu zen musikari bat zetorrela han, eta bandan klarinetea jotzen hasi nintzen».

Francisco Escudero izan zuen irakasle, eta gogoratzen zuen hark itxaropen handia zuela beregan, orkestrako musikari bezala. «Herriak ez zituen eskatzen kontzertistak, herritik kanpora joan eta txalo eta sari bila ibiltzen ziren musikariak. Nik herrian egin ditut gauza guztiak. Musika beti izan da, niretzat, pertsonekin elkartzeko bide bat». Horretan jardun zuen bizi guztian.

Euskaltzaindiaren hainbat argitalpen

Euskaltzaindiko Literatura Ikerketa Batzordeak, LIBek, “Euskal Literaturaren Antologia. Testuak eta Argibideak” lana osatzen dihardu.

Euskal Literaturaren esparruan antologia bat baino gehiago egin izan da. Badira, lehendik ere, Euskal Literaturaren antologiak: orokorrak, generoen araberakoak, garai zehatz bati atxikiak eta abar. Antologia berri honek osoagoa, landuagoa eta taldean taxutua izatea du xede.

Antologiak jaso nahi du Euskal Literaturaren ibilbide historikoan zehar sortu diren testu baliotsuenen bilduma oparoa; Euskal Literaturaren erakusleihu zabala, ikuspegi panoramiko kritikoa izan nahi du. proiektua osoki gauzatzen bada, Antologiak bost liburuki izango ditu: 1. Erdi Arotik Errenazimentura. 2. Errenazimentutik Ilustrazio neoklasikora. 3. Ilustrazio neoklasikotik erromantizismora. 4. Literatura garaikidea (I). 5. Literatura garaikidea (II).

Hasierako plazaratze honetan, lehenengo liburukia aurkezten da: “1. Erdi Arotik Errenazimentura”. Bertan biltzen dira: garai horietako kanta eta bertso zahar hautatuak (epikoak, erostak, hilartitzak, amodiozkoak, isekazkoak eta laudoriozkoak); Bernat Etxepare, Joan Perez Lazarraga eta Joanes Leizarragaren testu aukeratuak; gutun eta atsotitz kopuru esanguratsu bat. Horrez gainera, osagarri baliagarri gisa: sarrera orokorra Antologiaren proiektu osoaren gainean, Erdi Aroari eta Errenazimentuari buruzko sarrerek, taula kronologikoa, oinarritzko bibliografia eta testuen ortografia egokitzerakoan jarraitu diren irizpideen azalpena.

Orobat, Antologia honek orain artekoak baino landuagoa izan nahi du. Testuekin batera, argibideak eskaintzen dira. Garai, genero eta autore nagusiei buruzko sarrerez gain, testu bakoitzak bere sarrera laburra darama eta, bereziki, ohar argigarriak. Oharrok ez dira filologia zorrotzaren tankerakoak, testuaren edukia ulertzeko lagungarriak baizik: hitz eta esaldi zail edo korapilatsuen azalpenak, sinonimoak, parafrasa-

siak; jasotako testuen jatorrizko formen erreferentziak, eta bestelako aldaerak eta irakurketak.

Antologia talde nahiko zabal baten emaitza da. Euskaltzaindiko LIB batzordea ari da prestatzen. Taldean aukeratzen eta lantzen ari dira testuak, erabakitzen obraren egitura eta adosten testuen egokitzapen ortografikorako irizpideak. Emaitza ikuspegi desberdinen joskera da.

Lankidetzeta edo partaidetzeta, dena den, ez da, berez, objektibotasunaren berme eztabaidaezina. Elkarlanak ez du ziurtatzen, derrigorrean, egindako autore edo testuen aukeraketan benetan asmatu denik, objektibotasuna erdietsi denik. Subjektibotasuna saihetsezina da edozein lan antologikotan. Talde lana, gehienez, subjektibotasun maila ñabartzeko saio apala da: era desberdinen arteko ikuspuntuak uztartuz, ezin iritsizko objektibotasunaren bidean urrats bat egiteko ahalegina.

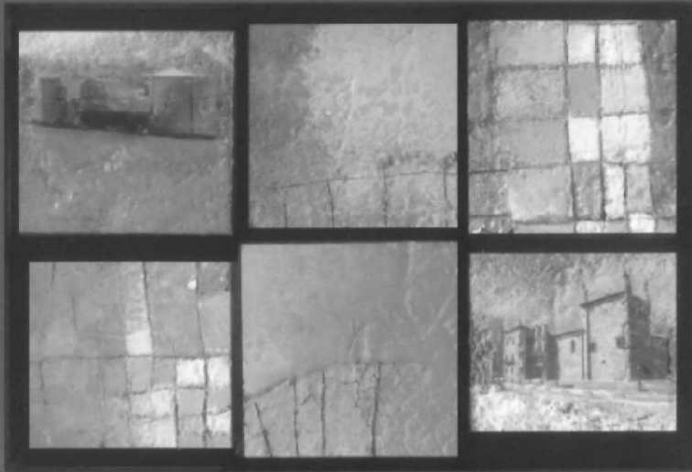
Antologia taxutzen ari da zuzeneko jomugatzat, hartzaille eredutzat, Unibertsitateko Gradu hasierako ikasleak eta irakasleak hartuz. Goi-mailako dibulgazio lana da: testuak aztertzen eta lantzen ari direnez, badu zerikusirik ikerkuntzarekin; testuak transmititzeko eta zabaltzeko helburuz jasotzen ari direnez, badu loturarik jendarteratze jarduerarekin. Horregatik, baliagarria izan daiteke, orobat, Irakaskuntza Ertaineko azken urteetako, Batxilergoko ikasle eta irakasleentzat, eta, nola ez, Euskal Literaturaren ezagutzaz eta esperientziaz arduratutako irakurle euskaldun oroentzat.

Antologiaren funtziorik nagusiena, balio izateko arrazoirik sakonena, eragile izatea da, hots: irakurzaletasuna sustatzea, gehiago, maizago eta hobeto irakurtzera akuilatzea. Irakurlerik gabe, literatur testua, literatur gertakaria, herren dago. Testua eta irakurlea biak ala biak dira beharrezkoak. Testua irakurlearen bisita abegitsurik izan ezean osatu gabe, zintzilik, peskizan, gelditzen da. Irakurlea testurik gabe, berriz, ez da gauza, ez da irakurle, irakurle gisa ezindurik gertatzen baita.

Antologia erabil daiteke hasieratik bukaeraraino irakurriz edo, baita ere, atalka, zatika, noizbehinka hartuz. Euskal Literaturaren historia on bat alboan izatea ere onuragarri gerta daiteke. Antologia historia ere bada, baina ez historia esplikatibo oso bat. Historia eta Antologia, testuak, elkarren osagarriak dira.

* * *

EUSKAL LITERATURAREN ANTOLOGIA TESTUAK ETA ARGIBIDEAK

1

ERDI AROTIK ERRENAZIMENTURA

**EUSKAL LITERATURAREN ANTOLOGIA
TESTUAK ETA ARGIBIDEAK**

1

ERDI AROTIK ERRENAZIMENTURA

Elkarlanean: Iñaki Aldekoa Beitia, Gorka Aulestia, Jon Casenave, Sebastian Gartzia Trujillo, Jean Haritschelhar, Jon Kortazar, Karlos Otegi, Txomin Peillen, Iratxe Retolaza, Ana M. Toledo Lezeta eta Patri Urkizu (Euskaltzaindiko Literatura Ikerketa Batzordeko ?LIBeko? kideak)

EUSKALTZAINDIA
REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA
ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE
EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA
OFFICE PUBLIC DE LA LANGUE BASQUE

AURKIBIDEA

Sarrera orokorra: Euskal Literaturaren Antologia

ERDI AROTIK ERRENAZIMENTURA

Liburukiaren sarrera:
Erdi Aroa Euskal Herrian
Erdi Arotik Errenazimentura

Taula kronologikoa / Ortografia eta hitz formen egokitzapenak

IRUDIEN KAIERA

1. KANTA ETA BERTSO ZAHARRAK
 - 1.1. Epikoak: Beotibarko guduaren kanta - Peru Abendañokoaren deitorea - Mondragoeren erreketaren kantak-Olasoko kanta - Bereterretxen kanto-rea...
 - 1.2. Erostatk: Milia Lasturkoaren eresiak - Joan Amenduzekoaren elegia...
 - 1.3. Hilartitza(k): Martin Ibañez Labierokoaren hilartitza
 - 1.4. Amodiozkoak: Perutxoren kanta - Maria Estibaliz Sasiolarenak - Andre Emilia - Atharratze jauregian...
 - 1.5. Isekazkoak: Arageako Petrika - Martin Sanzen koplak...
 - 1.6. Laudoriozkoak: Bretainiako kanta...

2. BERNAT ETXEPARE

2.1. Atariko(k): Bernard Leheteri

2.2. Poesia: Emazten fabore - Amorosen disputa - Kontrapas - Sautrela...

3. JOAN PEREZ LAZARRAGA

3.1. Prosa: Artzain-kontakizuna (zatiak)

3.2. Poesia: Zu ekusi eta beste gauzarik - Arren, egia bat zarrezt - Fama handia, zatoz nigana - Monesterio santu debotoa - Salbatierra egun ei dago tristerik...

4. JOANES LEIZARRAGA

4.1. Atarikoak: Joana Albretekoari - Euskaldunei

4.2. Itzul-lana: Ebanjelioen zatiak- Paulok Erromatarrei (zattia) - Apokalipsia (12. kapitulua)

5. GUTUNAK: Frai Joan Zumarragakoa - Bertrand Etxauz - Urtubiako anderearenak

6. PAREMIAK: Esteban Garibai - *Refranes y Sentencias* (1596)

BIBLIOGRAFIA

Salneurria: 18 euro

Eskariak egiteko: jartza@euskaltzaindia.eus helbide elektronikoan
edo 944158155 telefonora deituz

Peru Abendañoakoaren deitorea (Aramaioko kanta)

Garibaik azpimarratzen duenez, xv. mendeko lehen erdia guztiz odoltsua izan omen zen iberiar penintsulan. Gaztelan piztutako guda-sua euskal lurraldeetan ere zabaldu zen. Butroeko Gomez Gonzalez oñaztarrak, 1443an, ganboarren hainbat etxe erre zituen Bizkaian. Peru Abendañoakoa, Gomez Gonzalezen kontra altxatu zen eta Abadiño, Otxandio eta Aramaion oñaztarren jauregi eta etxeak suntsitu zituen. Joanes Mendiola-koak, haatik, Abendañoakoi aurre egin, irabazi eta alde eginarazi omen zion, Aramaio harana inguratzen duten mendi malkartsuetan gaindi. Ihesaldian, Abendañoakoa gudari batzuk galdu zituen, tartean Gaizto Apala, zeinen izenak faltasukeria (*Apala*) gaiztake-riarekin (*Gasto*) nahasia adierazten zuen. Kantore oñaztarrak barregarri uzten duen jauntxorik oldarkor eta beldurgarrienetakoia izan omen zen Peru Abendañoakoa (ikus "Errodrigo Zaratekoaren kanta"), ikarati eta koldar agertzen baita.

Aipagarriak dira hirugarren eta laugarren lerroetako irudiak, euskal testu zaharretako bertsoetan behin baino gehiagotan errepikatzen direnak (ikus "Martin Bañez Artazubia-gakoaren eresia").

Jatorrizko iturria: Francisco de Mendieta (1588-1592 ing.), *Quarta parte de los Annales de Vizcaya (...)*. Espainiako Liburutegi Nazionala, 11594 esk., 8.f.r. Bertsio eta oharren oinarria: Luis Michelena (1964), *TAV*, 79-81. or.

Izarragati¹ gora (h)eltzian joeala²
 jaun Peru Abendañoakok esala³:
 "Oinetako lurrau jabil[t] ikara⁴,
 gorputzeko lau haragiok berala⁵.
 Oi, aldioneri a(ha)l banegi enpara⁶,
 barriz ez nendorke Aramaioko kontrara.
 Mendiola, hil deustak⁷ Gasto⁸ Apala,
 bere laguntzat beste asko ditubala⁹".

¹ "Izarraga": Aramaio alderako mendi malkartsu baten erdian kokatutako erpin har-kaiztsua (Gerra). ² Izarragatik gora lauhazka (Gerra) / presaka, lehian (Gorostiaga), zihoala. Beharbada, (h)eltzian forma "heldu"ren "heltze" nominalizaziotik (Mixelena). ³ zioela, esaten zuela. ⁴ dabilkit ikara, dardaraka. ⁵ (nire) gorputza (osaten duten) lau laurdenok bezala. Eskuizkribuan: *lau aguinoc*. "Martin Bañez Artazubia-gakoaren eresia"ren lehenengo bi lerroen arabera zuzendua. ⁶ Oi, alde hau gainditu ahal izango banu (Mendieta) / Oi, trantze honetatik ihes egin ahal izango banu (Gorostiaga) / Oi, mendi hegal hau gainditu ahal izango banu (Gerra). ⁷ didak. ⁸ Ga(i)zto. ⁹ dituala: di-tuela.

Eusko Ikaskuntza

Jean Louis Davantek jasoko du

Manuel Lekuona saria

Euskara eta euskal kultura indarberritzeko egin duen etengabeko eginahala eta lana azpimarratu ditu epaimahaiak
Berria. 2016-10-10 / Mikel Lizarralde

Jean-Louis Davant (Ürrüstoi-Larrabile, Zuberoa, 1935) filologo eta euskaltzaleak eskuratu du 2016ko Eusko Ikaskuntzaren Manuel Lekuona saria. Epaimahaiak nabarmendu du euskararen eta euskal kulturaren eremuan egin duen ahalegina, eta esan du azpimarratzekoa eta gorai-patzekoa izan dela haren ekarpena: “Bat egiten du Manuel Lekuonak euskara eta euskal kultura indarberritzeko izan zituen kezkekin”, eta belaundaldi oso baten erreferente bilakatu da. Izan ere, “Zuberoako errealitatea argi islatzen du berak, eta bere lana Euskal Herri osoari eskaini izan dio beti, katea eten ez dezan lagunduz”. Epaimahaiak azpimarratu nahi izan ditu Arantzazuko bilkuran eginiko ekarpenak, eta 1960ko hamarkadan euskararen batasunaren zorua adosten saiatu zen Ipar Euskal Herriko azken lekukoa dela esan du. Halaber, ezaguna da pastoralgintzan egin duen ekarpen oparoa eta zabala.

Irabazlearen hautaketan, herritarrek eta epaimahai instituzionalak hartu dute parte. Eusko Ikaskuntzaren bazkideen bozkak %30eko pisua izan du azken emaitzan, Euskal Komunitate Globalarenak %10, eta falta den %60 epaimahai instituzionalaren esku geratu da. Azken horren osaerari dagokionez, Euskal Herriaren Adiskideen Elkarteak, Euskaltzaindiak, Aranzadi Zientzia Elkarteak, Labayru Ikastegiak, Jose Miguel de Barandiaran Fundazioak, Euskal Kultur Erakundeak, Vianako Printzea Erakundeak eta Eusko Ikaskuntzak berak osatu dute.

Sari-emate ekitaldia 2017ko lehenengo hiruhilekoan egingo dute.

Irabazlearen ibilbide profesioanala

Jean-Louis Davantek Laborantza ikasketak egin zituen Angerseko Mendebaldeko Unibertsitate Katolikoan. 1957an eskuratu zuen Agronomia ingeniari titulua. 1961ean, Piarres Xarritonen zuzendaritzapean, Hazparneko Laborantza Eskolaren sortzaileetarikoa izan zen, eta hantxe hasi zen lanean. Agronomia eskolak ematen jardun zuen 1995ean, erre-tiroa hartu arte.

1960an, Enbata talde abertzalearen bultzatzaileetarikoa bat izan zen, Piarres Larzabalekin eta beste askorekin. Ondoren, EHAS Euskal Herriko Alderdi Sozialista (1975) eta Euskal Batasuna (1986) alderdien sorreran parte hartu zuen.

Herri Ekintza kristau taldeko burua izan zen, orobat, 1962-1969 bitartean. 1968an, Fededunak taldearen sorreran parte hartu zuen, Piarres Xarriton, Jean Hiriart-Urruti eta hainbat lagunekin.

1963an, Baionako Euskal Idazkaritza Elkartearen kide izan zen, euskara idatziaren batasunari bidea bilatzeko. Baionako Biltzarraren Erabakiak 1964an aurkeztu zituzten, Piarres Lafitte euskaltzainaren zuzendaritzapean. Euskaltzaindiak Arantzazuko Biltzarrean (1968) Baionako erabakiak ontzat eman zituen, Koldo Mitxelenaren txostena bere egitean. Euskaltzaindian, izan ere, bereziki onomastikaren eta hiztegitzearen alorretan aritu da 1978tik.

1984tik aurrera, Hazparnen AEK-ko irakasle izan zen, gau eskolak ematen, eta Euskal Pen Klub berreginaren buru aritu zen aurrerago. Halaber, Su Azia elkarteko kide da.

1980an literaturaren bidean sartu zen, bereziki olerkian. Euskaraz, genero guztiak landu ditu: eleberria, saiakera eta poesia, eta haur literaturako hainbat ipuin itzuli ditu.

Pastoral askoren egile da, hurrengo izenburu eta antzezlekuak izan dituztenak: *Abadia Ürrüstoi* (Maule, 1990), *Eüskaldünak iraultzan* (Gotaine-Irabarne, 1993), *Agirre Presidenta* (Arrokiaga, 1995), *Xiberoko Makia* (Sohüta, 2001), *Antso Handia* (Maule, 2004), *Xiberoko Jauna* (Ezpeize-Ündüreine, 2008) eta *René Cassin* (Sohüta, 2013).

1957az geroztik, egunkari eta aldizkari askotan argitaratu ditu bere artikuluak, euskaraz zein frantsesez. *Branka* (1971), *Zuzen* (1972), *Zabal* (1973-1976) eta *Zehatz* (1977-1980) aldizkarietako zuzendaritzako kide izateaz gain, beste hainbat agerkaritan idatzi ditu artikuluak: *Gazte, Herria, Enbata, Euskaldunak, Egia, Herriz Herri, Jakin, Argia, Euskaldunon Egunkaria, Gara, Egin, Maiatz, Nabarralde, Le Journal du Pays Basque...*

2010ean, Euskaltzaindiak euskaltzain emeritu izendatu zuen.